

První světová válka drží jeden neslavný primát: byl to první konflikt v dějinách lidstva, při kterém byly masově použity prostředky chemického boje. O jejich vývoji a použití na válečných frontách jsme hovořili s **Mgr. Zdeňkem Polčákem**, který se ve Vojenském historickém ústavu Praha touto oblastí zabývá.

» Příprava na chemický útok

Kdy se zrodila myšlenka použít chemické látky pro válečné účely?

Chemické látky, které působí negativně na živé organismy a přitom se volně vyskytují v přírodě nebo jsou snadno dostupné, se ve válkách prokazatelně používaly již ve starověku. Jejich nasazení v boji však nebylo nikdy bez problémů. Souviselo a souvisí to s vlastnostmi chemických bojových látek – pokud se bavíme konkrétně o plynech, tak asi největší komplikací představuje jejich skupenství. Plyny se ve volném prostoru snadno rozptýlí, a tím samozřejmě může dojít ke snížení jejich koncentrace tam, kde je požadován jejich účinek. S jejich snadným rozptylem souvisí i možnost působení na toho, kdo je používá. Otázkou tedy bylo, jak tyto látky dostat co nejbližší k nepříteli – a co nejdál od vlastních bojovníků. Složitá byla také samotná výroba chemikálií. Před příchodem průmyslové revoluce se prostě potřebné chemikálie nevyráběly v takové kvalitě a množství, aby se daly efektivně využít.

CHEMICKÉ

zbraně

Velké války

ANDREJ HALADA

Řešení těchto problémů – i když některých jen částečně – přinesla až moderní doba, kdy rozvoj průmyslu, především ve druhé polovině 19. a na začátku 20. století, dovolil využít nové technologie ve zbrojařství společně s výsledky rychle se rozvíjejícího chemického průmyslu.

Kde byly chemické látky poprvé nasazeny v bojích první světové války?

V srpnu 1914 byly francouzskou armádou v Aragonském lese v bojích s německými jednotkami použity puškové náboje plněné slzotvorným ethylbromacetátem, ovšem bez výraznějšího efektu. Objevily se i další pokusy, kdy se chemická látka přidávala do dělostřeleckých granátů. Opravdový účinek měl až útok chlórem u Yper dne 22. dubna 1915. Provedla jej německá armáda proti úseku hájenému britskými jednotkami. Chlór vypouštěný z ocelových lahví vytvářel páry těžší než vzduch, které se držely při zemi a větrem byly nesené k nepřátelským liniím. Tento útok se stal počátkem moderní chemické války.

Proč k těmto zbraním válčící strany vlastně sáhly?

Důvodů, které vedly k používání chemických bojových látek, je zřejmě víc,

ale jeden z nich můžeme považovat za hlavní – hledání východiska z patové situace vyčerpávající zákopové války, která přinášela obrovské materiálové a lidské ztráty, přičemž ani jedna z bojujících stran nedokázala získat rozhodující převahu. Jednou z možností, jak tuto převahu získat, se zdály být bojové chemické látky.

Jak na německý útok reagovaly státy Dohody?

Odpověď na první německý chemický útok přišla až 25. září 1915, kdy Britové provedli první spojenecký vlnový útok plynem u Loos. Bojová chemická látka byla vypouštěna pod tlakem směrem k pozicím nepřítele. Použili 5500 ocelových lahví naplněných přibližně 150 tunami plynu. Takřka půlroční zpoždění svědčí o určité nepřipravenosti dohodových mocností na tento způsob boje. První francouzský vlnový útok byl proveden v polovině února 1916 u La Neuville.

První vlnový útok na východní frontě uskutečnili Němci 31. května 1915 nedaleko Varšavy. Podle pramenů byl proveden 12 000 lahvemi s přibližně 240 t plynu. Ruská odpověď přišla až v červnu roku 1916 u Smorgoně za pomoci 2000 lahví s chlórem. Rakousko-